

گفت و گو با امید جلوداریان، مامور ویژه برای پاسداشت زبان فارسی

آینده زبان فارسی

در روزگاری که هر روز واژه‌ای بیگانه بی‌دعوت وارد گفتار و نوشتار ما می‌شود، هستند کسانی که آرام اما پیوسته، پرچم فارسی را بالا نگه داشته‌اند. «گزارش زبان معیار» یکی از تلاش‌های خلاقانه و مستمر در پاسداری از زبان فارسی در فضای رسانه‌ای کشور است؛ تلاشی که از دل دغدغه‌های شخصی، باور به هویت ملی و توجه به اسناد بالادستی چون اصل ۱۵ قانون اساسی، برخاسته و با حمایت نهادهایی چون صداوسیما جان گرفته است. در این مصاحبه با آقای امید جلوداریان، خبرنگار و مجری، درباره زبان فارسی صحبت می‌کنیم و ایشان از انگیزه‌ها و اقدامات‌شان برای مان می‌گویند.

امیرحسین علی‌نیافر

نوجوانه

حداد عادل ریاست آن را برعهده دارد، الزامی برای قانونی‌سازی و اجباری کردن واژه‌های مصوب ندارد. این نهاد بیشتر نگاه فرهنگی دارد. خود بنده نیز چنین دیدگاهی دارم. در گزارش زبان معیار واژه‌هایی را پیشنهاد می‌کنم اما با رویکرد فرهنگی، نه با اجبار قانونی. هدف این است که مردم احساس نکنند می‌خواهیم آنها را مجبور کنیم. به همین دلیل گزارش‌ها را به شکل تفننی تنظیم کرده‌ام. در عین حال، نباید فراموش کرد که استفاده از واژگان فارسی در قانون الزامی است. ولی ما به جای تحکم، فرهنگ‌سازی می‌کنیم؛ به صورت تدریجی، نرم و مؤثر. به همین شیوه است که واژه‌هایی چون یارانه و رایانه در ذهن مردم جا افتاده‌اند. اگر ما در رسانه‌ها به طور مداوم از واژه‌های فارسی استفاده کنیم، به تدریج این واژه‌ها وارد گفتار عمومی می‌شوند.

این طرح دقیقاً از چه زمانی آغاز شد و تا امروز چند سال از اجرای آن گذشته است؟

شروع رسمی گزارش زبان معیار، ۲۰ دی ۱۴۰۰ بود و اکنون نزدیک به چهار سال از آغاز این مسیر می‌گذرد.

بیشترین اشکال زبانی را از چه کسی گرفته‌اید؟ ما کار را در دولت سیزدهم آغاز کردیم. بعد از تغییر دولت، سراغ مسئولان فعلی رفتیم. خانم دکتر مهاجرانی، سخنگوی دولت، در ابتدا موارد متعددی از او ایراد گرفته شد اما امروز پیشرفت زیادی داشته؛ به طوری که اگر واژه‌ای انگلیسی به کار برسد، بلافاصله معادل فارسی آن را نیز بیان می‌کند. نام ایشان در گزارش‌ها بیشتر تکرار شده است.

چگونه می‌توان در فضای مجازی از آسیب به زبان فارسی جلوگیری کرد؟

فضای مجازی در حال حاضر رهاست. به شدت نیاز به دستورالعمل دارد. فرهنگستان، وزارت ارشاد و سایر نهادهای مسئول باید دست‌به‌کار شوند. همان‌طور که برای خط فارسی دستورالعمل داریم، باید دستور خطی هم برای کاربرد زبان فارسی در فضای مجازی تدوین شود. اگر اقدامی نکنیم، به زودی دیر خواهد شد.

مدارس چه نقشی در این فرآیند دارند؟

نقش مدارس بی‌نهایت حیاتی است. فرهنگ‌سازی باید از پایه آغاز شود. آینده زبان فارسی در مدارس امروز رقم می‌خورد.

بازخوردها به کار شما چگونه است؟

بازخوردها بسیار مثبت بوده است. حتی به شوخی هم که شده، مردم در برخورد با من تلاش می‌کنند واژه‌های فارسی به کار ببرند. مثلاً در آسانسور که بودم، به جای آسانسور گفتند «آسان‌بر». برخی هم بسیار استقبال می‌کنند و از این که زبان فارسی گرمی داشته می‌شود، تشکر می‌کنند؛ البته برخی نیز انتقاد دارند و می‌گویند واژه‌های پیشنهادی فرهنگستان جانی افتند اما به طور کلی، واکنش‌ها مثبت بوده است. اکنون کمتر کسی پشت تریبون قرار می‌گیرد، بدون آن که مراقب واژه‌هایش باشد.

صحبت شما با نوجوانان چیست؟

زبان فارسی عامل اتحاد ملی ما و نماد هویت ماست. اگر نسل جوان به آن بی‌توجه باشد، هویت ما به خطر می‌افتد. آینده زبان فارسی در دستان شماست.

ما باید فرهنگ کهن

خود را احیا کنیم؛

شعر سعدی، حافظ،

فردوسی و دیگر بزرگان

را بخوانیم. آشنایی

نوجوانان با آثار این

بزرگان به غنای واژگانی

آنها کمک می‌کند اما

مهم‌تر از آن، نقش

خانواده و مدرسه است

اصل پانزدهم قانون اساسی بر پاسداشت زبان فارسی تأکید دارد و حتی در برنامه هفتم توسعه نیز بندهایی به زبان فارسی اختصاص یافته است. بنابراین، با توجه به این پشتوانه‌های فکری و قانونی، در بیستم دی ۱۴۰۰، تهیه گزارش زبان معیار را آغاز کردیم.

چطور می‌توانیم از بیان واژگان خارجی جلوگیری کنیم و همچنین نوجوانان را به زبان پارسی جذب کنیم؟

پاسخ در یک کلمه است: فرهنگ. ما باید فرهنگ کهن خود را احیا کنیم؛ شعر سعدی، حافظ، فردوسی و دیگر بزرگان را بخوانیم. آشنایی نوجوانان با آثار این بزرگان به غنای واژگانی آنها کمک می‌کند اما مهم‌تر از آن، نقش خانواده و مدرسه است. متأسفانه آموزش زبان فارسی از پایه به خوبی انجام نمی‌شود. در کتاب‌های درسی هم واژگان بیگانه به چشم می‌خورند، آموزش زبان فارسی باید از خانواده آغاز شود و در مدرسه ادامه یابد. حتی در محیط‌های اداری نیز می‌توان دوره‌هایی برای آموزش و ارتقای زبان فارسی برگزار کرد؛ همان‌گونه که صداوسیما این آموزش را برای کارکنانش الزامی کرده است. به نظرم این رویکرد باید در سایر نهادها نیز اجرایی شود تا حساسیت اجتماعی نسبت به زبان فارسی تقویت گردد.»

آیا این فرآیند باید سختگیرانه باشد یا با انعطاف همراه باشد؟

«فرهنگستان زبان و ادب فارسی که اکنون دکتر

فعالیت شما در زمینه پاسداشت زبان فارسی از کجا و با چه انگیزه‌ای آغاز شد؟

از دیرباز دغدغه حفظ زبان فارسی را داشته‌ام. سال‌ها در این حوزه فعالیت و تألیف کرده‌ام. به‌ویژه برای همکارانم در سازمان صداوسیما، علاقه‌مند بودم اثری ماندگار به یادگار بگذارم. از همین رو کتابی با عنوان ویرایش رسانه‌ای تألیف کردم که اکنون منبع آزمون زبان فارسی در سازمان صداوسیماست و همه همکاران سازمان باید آن را مطالعه کنند و در آزمون شرکت نمایند. همچنین این کتاب منبع درسی دانشگاه صداوسیماست. پیش از این نیز آثاری در حوزه زبان فارسی منتشر کرده‌ام، از جمله مقاله‌ای با عنوان زبان فارسی از دیدگاه رهبر انقلاب که اکنون در نتایج جست‌وجوی گوگل در بخش مقالات پژوهشی قابل مشاهده است. تمام این موارد در کنار سند تحول سازمان صداوسیما که بخشی از آن به زبان فارسی اختصاص دارد، موجب شد تا طرح گزارش زبان معیار شکل بگیرد.

با توجه به تأکید همیشگی رهبر انقلاب بر ضرورت توجه به زبان فارسی، و از سوی دیگر وجود قوانین بالادستی در این حوزه، از جمله قانون ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه مصوب سال ۱۳۷۵ و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب سال ۱۳۷۸ که متأسفانه سال‌ها اجرا نشده، نیاز به یک اقدام رسانه‌ای احساس می‌شد. همچنین